

Rozdział I. Kompetencje Europejskiej Rady ds. Ryzyka Systemowego oraz Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego w identyfikowaniu i pomiarze ryzyka systemowego

§ 1. Wprowadzenie

Niezbędnym elementem właściwego stosowania prawa jest definiowanie pojęć – zwłaszcza tych używanych w hipotezach norm prawnych, z którymi dyspozycje tych norm wiążą określone powinności¹. Stąd też punktem wyjścia dla wszelkiej refleksji o zarządzaniu ryzykiem systemowym przez ERRS i EUNB powinno być ustalenie znaczenia pojęcia „ryzyko systemowe” zdefiniowanego w przepisach prawnych będących źródłem tych norm. Z tym właśnie pojęciem łączą się bowiem kompetencje powyższych organizacji, wynikające z przepisów zamieszczonych w obu rozporządzeniach zapowiadanych do omówienia w ramach niniejszej pracy². Mówiąc inaczej, to z uwzględnieniem tych definicji, najpierw ma nastąpić identyfikacja i pomiar ryzyka systemowego w określonej sytuacji w praktyce, a następnie dobór i zastosowanie określonych instrumentów prawnych, które mają temu ryzyku przeciwdziałać. Problem jednak w tym, że każde ze wspomnianych rozporządzeń operuje „własną” definicją legalną ryzyka systemowego, a zarazem, że nie są to definicje co do treści tożsame³. Pierwsza z nich została ulokowana w art. 22 ust. 1 zd. 2 rozp. 1093/2010, druga natomiast w art. 2 lit. c rozp. 1092/2010. Defi-

¹ W. Patryas, *Definiowanie pojęć prawnych*, Poznań 1997, s. 8.

² Pojęcie „organizacja” jest tu używane w znaczeniu socjologicznym – zob. A. Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2006, s. 369.

³ Szerzej nt. definicji legalnej zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, s. 188–191.

nicja zamieszczona w art. 22 ust. 1 ak. 1 zd. 2 rozp. 1093/2010 jest definicją kontekstową. Brakuje jej bowiem struktury, która by obejmowała wprost takie składniki definicji klasycznej jak: *definiendum*, funktor definicyjny i *definiens*⁴. Niemniej, można na podstawie tej definicji ustalić, że ryzyko systemowe to: „wszelkie zakłócenie świadczenia usług finansowych spowodowane upośledzeniem całego lub części systemu finansowego oraz mogące wywołać poważne, negatywne konsekwencje dla rynku wewnętrznego i realnej gospodarki”. Druga ze wspomnianych definicji stanowi już formułę o klasycznej strukturze definicyjnej. Na tę definicję również naprowadza art. 22 ust. 1 ak. 1 rozp. 1093/2010, tyle że w zd. 1. Zgodnie z tym przepisem, Urząd należyście uwzględnia ryzyko systemowe w rozumieniu rozp. 1092/2010. Natomiast art. 2 lit. c rozp. 1092/2010, na którego treść naprowadzono, definiuje pojęcie „ryzyko systemowe” jako „ryzyko zakłócenia systemu finansowego, które może wywołać poważne negatywne skutki dla rynku wewnętrznego i dla realnej gospodarki”. Na przywołanych definicjach analizowana obecnie problematyka się nie wyczerpuje. Ubocznie, choć w związku tematycznym z przedmiotem niniejszego opracowania, trzeba bowiem zauważyć, że prawodawca wspólnotowy przedstawia jeszcze jedną definicję tego pojęcia – tym razem w art. 3 ust. 1 pkt 10 dyr. 2013/36. Zgodnie z tym przepisem, pojęciem „ryzyko systemowe” należy określać: „ryzyko zakłócenia systemu finansowego, które może spowodować poważne negatywne skutki dla systemu finansowego i dla realnej gospodarki”. Obok analizy definicji zamieszczonych w art. 22 ust. 1 rozp. 1093/2010 oraz art. 2 lit. c rozp. 1092/2010, analiza także tej definicji jest użyteczna dla uzyskania odpowiednich wyników ustaleń zaplanowanych do realizacji w dalszej części rozważań.

W obliczu ustanowienia kilku definicji tego samego pojęcia przyjęto następujące założenia badawcze. Po pierwsze, należy określić, co oznacza pojęcie „ryzyko systemowe” w świetle każdej z tych definicji. Zasada ekonomiki myślenia podpowiada bowiem, że wszystkie te znaczenia powinny się od siebie dostatecznie różnić. W przeciwnym razie – tj. w razie tożsamości tych znaczeń – wystarczyłaby tylko jedna definicja, a pozostałe byłyby niepotrzebne. Trafność tej podpowiedzi potwierdza także wstępny ogląd analizowanych rozporządzeń. Nawet bez bliższej analizy wydaje się bowiem, że art. 2 lit. c rozp. 1092/2010 definiuje ryzyko systemowe dla potrzeb nadzoru makroostrożnościowego, podczas gdy art. 22 ust. 1 ak. 1 rozp. 1093/2010 definiuje

⁴ Szerzej nt. definicji kontekstowej zob. W. Wolter, M. Lipczyńska, Elementy logiki. Wykład dla prawników, Warszawa–Wrocław 1980, s. 62.

ten sam rodzaj ryzyka tyle, że dla potrzeb nadzoru mikroostrożnościowego. Po drugie, w razie potwierdzenia sugestii, co do odmienności wynikających z tych definicji znaczeń, trzeba także ustalić czy – a jeśli tak, to jakie – odrębne skutki prawne powiązał prawodawca wspólnotowy z każdym z tych odmiennych znaczeń. Natomiast gdyby ta sugestia się nie potwierdziła, a zatem, gdyby odmienności między konfrontowanymi definicjami okazały się jedynie pozorne lub nieznaczne, poszukiwanie różnic w skutkach prawnych ustanowienia kilku definicji tego samego pojęcia byłoby bezcelowe. Oznaczałoby to, że zastosowana technika prawodawcza była w tym względzie niewłaściwa podobnie jak sam zamysł prawodawcy unijnego, co do ujmowania w ramy definicji legalnej pojęcia, które nie powinno być w ten sposób definiowane.

Przywołane wyżej definicje pojęcia „ryzyko systemowe” nie są definicjami projektującymi, gdyż nie powstały w „próżni” definicyjnej i nie wprowadzają do użytku tego pojęcia po raz pierwszy⁵. Oznacza to, że znaczenia, które się pod nimi kryją nie mogą abstrahować od określenia znaczeń, które to pojęcie ma w ujęciu pozaprawnym, zwłaszcza w naukach ekonomicznych. Stąd też, także do tych znaczeń nawiązano w dalszej części pracy. Te z kolei uwagi poprzedza jeszcze analiza pojęcia „ryzyko” w ujęciu interdyscyplinarnym, gdyż to właśnie pojęcie „ryzyko” wzięte w izolacji od wszelkich predykatów stanowi bazę dla dalszych zawężeń. Dopiero w wyniku tych zawężeń ryzyko staje się: „systemowe”, „ubezpieczeniowe”, „ekonomiczne”, „walutowe”, „kredytowe”, „prawne”, „epidemiologiczne” *etc.* Mówiąc inaczej, zapowiedziane analizy poprzedzające ustalenie znaczenia pojęcia „ryzyko systemowe” użytego w przywołanych wyżej definicjach legalnych stają się konieczne dlatego, że analizowane definicje legalne są tzw. definicjami regulującymi. Jako takie, nie tworzą nowych znaczeń, lecz, licząc się z dotychczasowymi znaczeniami pozaprawnymi, mają na celu ustalenie zakresu nazw nieostrych, zaostrażając je, wyłączając lub przynajmniej zmniejszając chwiejność zaliczenia jakiegoś przedmiotu, do zbioru desygnatów danej nazwy⁶. Tymi dotychczasowymi, pozaprawnymi znaczeniami, z którymi należy się liczyć przy projektowaniu znaczeń pojęcia „ryzyko systemowe” w ujęciu prawnym są właśnie znaczenia przypisywane temu pojęciu w naukach ekonomicznych, a zwłaszcza w nauce finansów⁷. Z kolei z uwagi na fakt, że ryzyko systemowe jest wyspecjalizowanym przypadkiem

⁵ Por. W. Wolter, M. Lipczyńska, *Elementy*, s. 59.

⁶ Por. Z. Ziemiński, *Logika praktyczna*, Warszawa 2003, s. 46.

⁷ K. Jajuga, *Koncepcja*, s. 13.

ryzyka jako takiego, konieczne jest także przedstawienie wyników badań nad ryzykiem rozumianym interdyscyplinarnie.

Wszystkie zapowiedziane wyżej zagadnienia badawcze składające się na releksję o ryzyku systemowym na gruncie teoretycznym zamieszczono w § 2 niniejszego rozdziału. Natomiast w § 3 niniejszego rozdziału przedstawiono wykładnię przepisów i problemy interpretacyjne łączące się z identyfikacją ryzyka systemowego przez ERRS i Urząd na gruncie praktycznym. W szczególności zilustrowano problematykę prawną kompetencji tych organizacji w zakresie gromadzenia i wzajemnej wymiany danych, w oparciu o które ERRS i Urząd identyfikują oraz monitorują ryzyko systemowe pojawiające się w systemie finansowym. W ramach tego głównego założenia badawczego, konieczne okazuje się rozważenie zamierzeń częściowych obejmujących takie problematyki jak: podział informacji, którą są gromadzone i wykorzystywane przez ERRS i Urząd, a także system i sposób, zgodnie z którym zbieranie tych informacji powinno przebiegać. W zakresie tym, jako szczególnie złożone przedstawia się zagadnienie niewolnej od nieścisłości problematyki relacji między przepisami ułożonymi w art. 15 rozp. 1092/2010 oraz art. 35 rozp. 1092/2010 a przepisami zmierzającymi do ich wykonania na tle unormowań zamieszczonych w dec. ERRS/2015/2. Tematykę identyfikacji ryzyka systemowego na gruncie praktycznym zamyka charakterystyka zagadnienia kwalifikacji ryzyk systemowych do określonej kategorii.

§ 2. Identyfikacja ryzyka systemowego na gruncie teoretycznym

Identyfikacja znaczenia pojęcia „ryzyko systemowe” na gruncie teoretycznym jest warunkiem wstępnym identyfikacji poszczególnych przypadków ryzyk systemowych na gruncie praktycznym. Oczywiście jest bowiem, że współpracujące ze sobą ERRS i Urząd muszą najpierw wiedzieć, co prawodawca wspólnotowy rozumie przez „ryzyko systemowe”, gdyż w przeciwnym razie nie mogłyby także ustalić, czy przypisane im na tle innych przepisów kompetencje do przeciwdziałania takiemu ryzyku uległy aktualizacji. Stąd też aby móc z tych kompetencji skorzystać, albo – mówiąc inaczej – zastosować przepisy, które z pojęciem „ryzyko systemowe” wiążą skutki prawne, ERRS, Urząd, a także inne organizacje, o których będzie mowa w dalszej części opracowania

muszą wiedzieć jakie znaczenia pojęcia „ryzyko systemowe” wynikają z ustanowionych przez unijnego prawodawcę definicji legalnych.

I. Interpretacja pojęcia „ryzyko” w ujęciu interdyscyplinarnym

Badania nad ryzykiem opierają się na wielu źródłach i obejmują różne dziedziny wiedzy, co sprawia, że istnieje wiele definicji pojęcia „ryzyko”, które w różny sposób ujmują proces powstawania ryzyka, jego opis, ocenę i zarządzanie nim⁸. W rezultacie, nie ma jednej i tej samej, uniwersalnej metody, która byłaby użytecznym narzędziem dla przeprowadzenia oceny wszystkich tych przypadków⁹. Nie oznacza to jednak, że nie istnieją pewne prawidłowości co do oceny ryzyka – zwłaszcza znaczenia przypisywanemu temu pojęciu – które powtarzają się stereotypowo w każdej z dziedzin wiedzy, w których to pojęcie występuje.

Interdyscyplinarnym łącznikiem między wspomnianymi wyżej dziedzinami wiedzy jest bowiem fakt, że ryzyko jako takie występuje we wszystkich obszarach działalności człowieka¹⁰. Zwłaszcza działalność gospodarcza prowadzona w obrębie gospodarki rynkowej związana jest w nierozzerwany sposób z ryzykiem¹¹. Jest to zarazem pierwsza ze wspomnianych prawidłowości, którą odnosi się do każdej z dziedzin wiedzy, w których ryzyko jest przedmiotem zainteresowania. Innymi słowy, pierwszą z interdyscyplinarnych cech „ryzyka” jest jego powiązanie z każdą działalnością człowieka lub funkcjonowaniem każdej organizacji¹². Drugą ze wspólnych cech różnych rodzajów ryzyka albo – mówiąc inaczej – drugą cechą ryzyka jako takiego, jest możliwość wystąpienia jakiegoś uszczerbku, którym może być krzywda, szkoda lub inny uszczerbek w dobrach materialnych albo niematerialnych¹³. Możliwość tę określa się jako

⁸ U. Beck, *Spółczesność światowego ryzyka*. W poszukiwaniu utraconego bezpieczeństwa, Warszawa 2012, s. 8.

⁹ Już tylko dla samej działalności banków problematyka ryzyka jest niezwykle obszerna, obejmując wiele definicji i rodzajów – zob. R. W. Kaszubski, *Funkcjonalne źródła prawa bankowego publicznego*, Warszawa 2006, s. 187–207.

¹⁰ T. T. Kaczmarek, *Ryzyko i zarządzanie ryzykiem. Ujęcie interdyscyplinarne*, Warszawa 2008, s. 12.

¹¹ P. Wajda, *Administracyjnoprawne aspekty zarządzania ryzykiem walutowym w banku*, PPP 2009, Nr 10, s. 45.

¹² K. Jajuga, *Koncepcja*, s. 13.

¹³ Por. T. T. Kaczmarek, *Ryzyko*, s. 52.

zagrożenie¹⁴. Z uwagi na wspomnianą cechę, mówi się o „negatywnej koncepcji ryzyka”¹⁵. Wspomina się jednak również o „neutralnej koncepcji ryzyka” rozumianego jako, z jednej strony, zagrożenie, z drugiej zaś, jako szansa osiągnięcia korzyści¹⁶. Tę jednak koncepcję – określaną także jako koncepcja „ryzyka dynamicznego” – uznaje się za dyskusyjną¹⁷. Nie ma natomiast mowy o „pozytywnej koncepcji ryzyka” np. na oznaczenie sytuacji, w której z działalnością człowieka wiąże się możliwość uzyskania tylko jakiegoś pożytku, przykładowo wzbogacenia. Brak ten jest zapewne spowodowany uznaniem, że możliwość uzyskania jakiegoś pożytku, jest szansą, a nie ryzykiem¹⁸. W rezultacie, „pozytywna koncepcja ryzyka” ociera się o oksymoron. Przedstawione zapatrywania godzi stanowisko koncentrujące się tylko na tych elementach, które są zgodne między nimi. Zapatrywania te są bowiem zgodne w tym zakresie, w którym wiodą do konkluzji, że skoro wykluczona jest „pozytywna koncepcja ryzyka”, to ryzyko zawsze łączy się z możliwością wystąpienia jakiegoś uszczerbku, czyli z zagrożeniem. Jest to druga ze wspomnianych prawidłowości, którą odnosi się do każdej z dziedzin, w których ryzyko jest przedmiotem zainteresowania. To natomiast, czy obok możliwości doznania jakiegoś uszczerbku występuje zarazem możliwość uzyskania jakiegoś pożytku, leży już poza minimalnym zakresem konsensu, co do rozumienia ryzyka w ujęciu interdyscyplinarnym i dla tej charakterystyki jest już nieistotne. Trzecią z kolei zauważalną w literaturze prawidłowością dotyczącą ryzyka ujmowanego interdyscyplinarnie stanowi uznanie, iż cechą każdego ryzyka jest brak pewności, że uszczerbek wystąpi lub nie wystąpi. Przyjmuje się, innymi słowy, że uszczerbek, który jest pewny nie może być objęty ryzykiem¹⁹. W tym miejscu pojawia się jednak konieczność bliższego wyjaśnienia rodzaju relacji między pojęciem „niepewność” a pojęciem „ryzyko”. Niektórzy te pojęcia rozróżniają. Utrzymują bowiem, że w przypadku ryzyka zakres przyszłych zdarzeń jest znany, a ich wystąpienie opisywane jest za pomocą prawdopodobieństwa, natomiast w przypadku niepewności, zakres przyszłych zdarzeń może nie być znany, a co się z tym łą-

¹⁴ E. Kania, P. Rosiński, w: K. Jajuga (red.), Zarządzanie ryzykiem, Warszawa 2007, s. 173.

¹⁵ K. Jajuga, Koncepcja, s. 13.

¹⁶ Por. *ibidem*, s. 13.

¹⁷ T.T. Kaczmarek, Ryzyko, s. 54.

¹⁸ Według definicji słownikowej „szansa” to „możliwość sukcesu w jakiejś dziedzinie; widoki powodzenia czegoś” – E. Sobol (red.), Nowy słownik języka polskiego, Warszawa 2002, s. 983.

¹⁹ Por. T.T. Kaczmarek, Ryzyko, s. 53.

czy, nie można określić prawdopodobieństwa ich wystąpienia²⁰. Z logicznego punktu widzenia, konfrontacja tych pojęć nie powinna prowadzić do ich wzajemnego wykluczenia. Okazuje się bowiem, że pojęcie „niepewność” ma szerszy zakres znaczeniowy niż pojęcie „ryzyko”. Są bowiem takie przypadki niepewności, które są mierzalne rachunkiem prawdopodobieństwa i wówczas stanowią ryzyko, oraz takie, które nie są mierzalne w ten sposób i wówczas ryzyka nie stanowią. To z kolei przesądza o istnieniu niepewności mierzalnej określanej jako „ryzyko”²¹.

Reasumując należy przyjąć, że cechami pojęcia „ryzyko” niezależnie od dyscypliny naukowej, w której to pojęcie jest wykorzystywane są: oddziaływanie na działalność człowieka lub funkcjonowanie organizacji, zagrożenie wystąpieniem jakiegoś uszczerbku, którym może być krzywda, szkoda lub inny uszczerbek w dobrach materialnych albo niematerialnych poszczególnych osób lub organizacji oraz niepewność, czy ten uszczerbek w konkretnym przypadku wystąpi, czy nie wystąpi.

II. Interpretacja pojęcia „ryzyko systemowe” w ujęciu ekonomicznym

W naukach ekonomicznych, podobnie jak w ujęciu prawnym, pojęcie „ryzyko systemowe” również nie ma jednej definicji i tak samo są to definicje, które się od siebie różnią.²² Poniższe zestawienie pozwala unaocznic wielość zapatrywań w tym względzie. I tak, niektórzy uznają, że ryzyko systemowe to prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzeń systemowych, kiedy dotknięte nimi (pośrednio) instytucje finansowe upadają w rezultacie początkowego szoku – mimo, że były *ex ante* wypłacalne lub gdy rynki upadają wskutek zdarzenia systemowego, pośrednio na nie wpływającego, co nie miałoby miejsca bez początkowego szoku²³. Według drugich, ryzyko systemowe to ryzyko

²⁰ Por. U. Basseler, J. Heinrich, W. Koch, Grundlagen und Probleme der Volkswirtschaft, Köln 1991, s. 344.

²¹ Szerzej o relacjach między niepewnością a ryzykiem zob. M. Sołtysiak, Zarządzanie ryzykiem w instytucjach finansowych jako element przewagi konkurencyjnej, w: B. Filipiak, M. Dykowski, Ryzyko w finansach i bankowości, Warszawa 2010, s. 246–248.

²² Por. G. Kaufman, K.E. Scott, What is Systematic Risk, and Do Bank Regulators Retard or Contributed to it?, The Independent Review, v. VII, n. 3, Winter 2003, s. 371–375.

²³ M. Kabza, Ryzyko systemowe – cecha współczesnych rynków finansowych, Studia Ekonomiczne 2012, Nr 3, s. 395; O. De Brandt, P. Hartmann, Systemic Risk: A survey, w: ECB Working Paper Series, Working Paper No. 35 November 2000, European Central Bank 2000, s. 10–18.

transmisji (propagacji) zaburzeń, które rozprzestrzeniają się nie tylko wśród instytucji finansowych, ale powodują także niestabilność i zakłócenia w sektorze realnym gospodarki – ryzyko akumuluje się podczas okresów koniunktury, a następnie materializuje się w postaci nierównowagi w okresie dekonunktury²⁴. Inni natomiast ujmują ryzyko systemowe, jako szok ekonomiczny wywołany paniką lub w inny sposób na rynku lub w instytucji finansowej, w następstwie którego uruchomiony zostaje proces kolejnych upadłości lub występowanie znaczących strat instytucji finansowych skutkujący dużymi wahaniami cen na rynkach finansowych oraz w dostępie do kapitału²⁵. Są także tacy, którzy ujmują ryzyko systemowe jako prawdopodobieństwo, że system finansowy ulegnie rozpadowi na skutek działań zewnętrznych, np. w wyniku przestępczości zorganizowanej, ataku terrorystycznego, zaburzenia funkcjonowania instytucji finansowej istotnej systemowo, czy utraty zaufania wśród uczestników rynku finansowego²⁶. Są również tacy, którzy nazywają ryzykiem systemowym prawdopodobieństwo oraz rozmiar strat spowodowanych tym, że wstrząs ekonomiczny doprowadzi do utraty wartości rynkowej zasobu lub zaufania do jego emitenta, w skali wystarczająco dużej, aby mogła wywrzeć istotny wpływ na realną sferę gospodarki. Wstrząs ekonomiczny jest przy tym oznaką niesprawności rynku, która kumulowana prowadzi do destrukcji w systemie finansowym oraz w zatrudnieniu i dobrobycie²⁷. Są wreszcie i tacy, którzy ryzyko systemowe określają jako możliwość pojawienia się zaburzeń w funkcjonowaniu systemu finansowego i rynków finansowych spowodowanych utratą wartości aktywów, co prowadzi do gwałtownego ograniczenia lub wręcz wstrzymania dostarczania uczestnikom rynku ważnych produktów finansowych takich jak kredyty, pożyczki, ubezpieczenia, czy instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem, które są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania realnej sfery gospodarki²⁸. Analogicznie różnorodne zapatrywania, co do istoty ryzyka systemowego kształtują się w organizacjach ekonomicznych, które mają istotne znaczenie dla gospodarki światowej, a które uwzględ-

²⁴ M. Kabza, *Ryzyko*, s. 395.

²⁵ *Ibidem*; S.L. Schwarcz, *Systemic risk*, TGLJ 2008, vol. 97, No. 1, s. 14.

²⁶ R. Karkowska, *Ryzyko systemowe: charakter i źródła indywidualizacji w sektorze bankowym*, Warszawa 2015, s. 48.

²⁷ G. De Nicolo, M.L. Kwast, *Systemic Risk and Financial Consolidation: Are They Related?*, IMF Working Paper 2002, Nr 55, s. 4; J.K. Solarz, *Zarządzanie ryzykiem system finansowego*, Warszawa 2008, s. 48.

²⁸ D.K. Rosati, *Regulacje makroostrożnościowe a stabilność sektora bankowego*, BiK 2015, Nr 4, s. 377.

nią ten rodzaj ryzyka w swojej bieżącej działalności. Z perspektywy Europejskiego Banku Centralnego ryzyko systemowe jest definiowane jako prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia systemowego, którym może być upadek jednej albo więcej systemowo ważnych instytucji finansowych lub zaburzenie funkcjonowania głównych segmentów rynku finansowego²⁹. Z kolei kierując się definicją Rady Stabilności Finansowej, Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Banku Rozrachunków Międzynarodowych ryzyko systemowe, to ryzyko zakłóceń dla sektora usług finansowych wynikające z upośledzenia wszystkich części systemu finansowego oraz posiadające potencjał do spowodowania poważnych negatywnych konsekwencji dla sfery realnej, przy czym wszystkie typy instytucji pośrednictwa finansowego, rynki oraz infrastruktura mogą być ważne systemowo³⁰. Natomiast zgodnie z definicją Banku Rezerwy Federalnej, ryzyko systemowe może ulec materializacji, jeśli uczestnik wysokokwotowego systemu płatniczego nie jest w stanie lub nie zamierza uregulować swojej pozycji debetowej. W sytuacji braku rozliczenia instytucje kredytujące taki bank mogą również nie być w stanie uregulować zobowiązań, a w konsekwencji problemy mogą się przenieść na innych uczestników systemu płatniczego, instytucje poza systemem, a nawet na całą gospodarkę³¹. Z kolei Grupa G30 określa ryzyko systemowe jako nagłe, nieprzewidywalne wydarzenie, które może negatywnie wpływać na system finansowy do takiego stopnia, że aktywność gospodarcza może być zagrożona w szerszej skali, pojawiające się w realnym i finansowym sektorze gospodarki z zewnątrz, a negatywne efekty kumulują się i ujawniają w warunkach globalnej nierównowagi finansowej³². Podobnie w raporcie Grupy G10, która uznaje ryzyko systemowe za tego rodzaju zdarzenie, które może skutkować utratą zaufania, lub wzrostem niepewności odnoszącym się do istotnej części systemu finansowego na tyle

²⁹ M. Kabza, Ryzyko, s. 395; European Central Bank, Concept of systemic risk, w: FSR, European Central Bank, December 2009, s. 134.

³⁰ M. Kabza, Ryzyko, s. 396; International Monetary Found, Bank for International Settlements, Financial Stability Board, Guidance to Assess the Systemic Importance of Financial Institutions Markets and Instruments: Initial Considerations, Report to the G-20 Finance Ministers and Central Bank Governors 2009, s. 2.

³¹ M. Kabza, Źródła ryzyka systemowego i metody jego ograniczenia na przykładzie kredytów walutowych w systemach bankowych krajów Europy Środkowo-Wschodniej, Warszawa 2014, s. 17.

³² M. Kabza, Ryzyko, s. 395; Group of Thirty, Global Institutions, National Supervision and Systemic Risk, A Study Group Report, Washington 1997, s. 3.

poważnym, że prawdopodobnie mogący mieć znaczący i negatywny wpływ na funkcjonowanie realnej gospodarki³³.

Przedstawione wyżej definicje, mimo że niekiedy znacznie względem siebie odmienne, pozwalają na wytypowanie pewnych cech wspólnych, które pojawiają się w ich zdecydowanej większości. Dzięki temu, można wyłonić takie cechy ryzyka systemowego w ujęciu ekonomicznym, które są użyteczne również dla charakterystyki tego pojęcia w ujęciu dogmatycznoprawnym. Powinno się jednak podkreślić, że nie każda z tych cech stanowi zarazem cechę swoistą ryzyka systemowego, tj. znamię o mocy dystynktywnej, spełniające funkcję indywidualizującą. Nie każda z tych cech pozwala bowiem odróżnić ryzyko systemowe od innych zjawisk, w tym od innych rodzajów ryzyk niemających charakteru systemowego, a mogących wystąpić w systemie finansowym lub poza nim. Niemniej, rozeznanie tych cech stanowi niezbędny element charakterystyki definicji ryzyka systemowego koniecznej dla wykładni dalszych przepisów, które się tym pojęciem posługują, w tym zwłaszcza przywołanych wyżej przepisów definicyjnych zamieszczonych w rozp. 1092/2010 oraz rozp. 1093/2010.

1. Zagrożenie wystąpieniem określonego skutku jako cecha ryzyka systemowego w ujęciu ekonomicznym

Pierwszą z cech ryzyka systemowego akcentowanych w ujęciu ekonomicznym okazuje się prawdopodobieństwo wystąpienia określonego negatywnego skutku. Negatywny charakter potencjalnego skutku tego prawdopodobieństwa pozwala uznać je za zagrożenie wystąpieniem tego skutku. Jednak kwalifikowanie analizowanej cechy do grona cech ryzyka systemowego nie może zaskakiwać, gdyż – jak wyżej ustalono – prawdopodobieństwo wystąpienia niekorzystnego skutku jest immanentną cechą ryzyka w ogóle, a nie tylko ryzyka o charakterze systemowym. Analogicznie rzecz się przedstawia z negatywnym charakterem tego skutku. Tak samo, jak wspomniane prawdopodobieństwo, również negatywny charakter skutku, który swoim wystąpieniem zagraża, także jest cechą ryzyka jako takiego. Z drugiej strony, również samo określenie możliwości wystąpienia pewnego skutku mianem „ryzyka” implikuje negatywny charakter jego potencjalnego skutku. W przeciwnym razie, tj. gdyby materializacja ryzyka wystąpienia określonego skutku miała powodować wyłącznie konsekwencje o pozytywnym charakterze, to nie byłoby rozważane ryzyko, lecz szansa wystąpienia tego skutku.

³³ Group of Ten, Report on Consolidation in the Financial Sector, Basel 2001, s. 126.